

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou ve vydavatelství *Economia*, a.s. Praha

© federální ministerstvo financí

Adresa redakce: Vinohradská 49,
120 74 Praha 2

Telefon: 253 018 nebo 2110, linka 361

Vedoucí redaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Federal Ministry of Finance in Cooperation with Czechoslovak State Bank in Publishing House *Economia*, Prague

© Federal Ministry of Finance

Editor's Office: Vinohradská 49,
120 74 Prague 2, CSFR

Editor in Chief : Ivan Kočárník

OBSAH

Ivan KOČÁRNÍK: Veřejné rozpočty v roce 1990233

Kamil JANÁČEK – Stanislava JANÁČKOVÁ: Technologická mezera a proces dohánění: poučení pro Československo.....240

Jiří DANĚČEK: Rašín a Engliš – dvě významné měnové autority první republiky249

Miroslav PAŠEK: Evropská banka pro obnovu a rozvoj257

Wallace E. OATES: Fiskální federalismus: přehled teoretického výzkumu a praktických výsledků.....261

Aleš BULÍŘ: Oceňování veřejných statků a teorie druhého nejlepšího optima.....277

Uprostřed čísla:

Frederic S. MISHKIN: **Ekonomie peněz, bankovníctví a finančních trhů** (na pokračování - 8. část) ss. 265-284.

Všechny bibliografické údaje včetně údajů o autorských právech jsou uvedeny u prvního pokračování v č. 1/91 tohoto časopisu.

Publikováno po dohodě s College, sekci vyd. HarperCollins Publishers

CONTENTS

Ivan KOČÁRNÍK: Public Budgets in 1990.....233

Kamil JANÁČEK – Stanislava JANÁČKOVÁ: Technological Gaps and the Catch-up Process – Lessons for Czechoslovakia240

Jiří DANĚČEK: Rašín and Engliš – Two Significant Monetary Authorities of the First Czechoslovak Republic249

Miroslav PAŠEK: European Bank for Reconstruction and Development.....257

Wallace E. OATES: Fiscal Federalism: a Survey of Recent Theoretical and Empirical Research.....261

Aleš BULÍŘ: Public Sector Pricing and the Theory of the Second Best.....277

In the middle of this issue:

Frederic S. MISHKIN: **The Economics of Money, Banking, and Financial Markets** (To Be Continued - Part VIII) pp. 265-284

You can find all bibliographical data including particulars on copyright in part I of the series in No 1/91 of this journal.

Published by arrangement with College, a division of HarperCollins Publishers.

Redakční rada: ing. Belo Bosák, CSc., ing. Aleš Bulíř, ing. Václav Formánek, ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., ing. Tomáš Ježek, CSc., ing. Milan Jurčeka, CSc., ing. Miroslav Kerouš, ing. Jaroslav Klapal, ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. Jozef Kučerák, CSc., ing. Vratislav Kulhánek, ing. Kamil Mikulič, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., ing. Stanislav Šourek, dr. ing. Dušan Tříška, CSc., prof. ing. Miroslav Tuček, CSc., ing. Vladimír Valach, ing. Anton Vavro, CSc., ing. Jan Velek, doc. ing. Karol Vlachynský, CSc., ing. Jan Vrba, ing. Jaromír Zahradník

Evropská banka pro obnovu a rozvoj

Miroslav PAŠEK*

Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBOR)¹ zahájila oficiálně svoji činnost v Londýně 15. dubna 1991 inauguračním zasedáním Sboru guvernérů a následným prvním řádným zasedáním Sboru výkonných ředitelů. Lesku této události dodala přítomnost premiéra hostitelské země Johna Majora, otce myšlenky vzniku EBOR francouzského prezidenta Françoise Mitteranda a prezidenta ČSFR Václava Havla (který také předsedal mezinárodní porotě pro výběr oficiálního znaku EBOR a který autorovi vítězného znaku předal cenu), jakož i přítomnost řady dalších hlav států a předsedů vlád a významných představitelů bankovních a průmyslových kruhů. Převážná většina přítomných guvernérů ve svých úvodních projevech vznik této banky přivítala a vysoce hodnotila cíle, které si pro svou činnost banka stanovila.

Jak je tedy tato banka organizována, kdo jsou jejími členy, jaký je její kapitál, jaké jsou její cíle?

Podobně jako u jiných mezinárodních finančních institucí jsou i v EBOR nejvyšší pravomoci svěřeny Sboru guvernérů, do kterého jmenuje každý člen svého zástupce; ten je povinen hájit zájmy člena, jenž ho jmenoval. Rovněž rozsah pravomocí svěřených Sboru guvernérů je obdobný jako u jiných mezinárodních finančních institucí. Je potěšitelné, že guvernér zastupující ČSFR byl na období do prvního výročního zasedání, které se bude konat v Budapešti v dubnu 1992, zvolen jedním ze dvou místopředsedů Sboru guvernérů. Jedním z bodů programu úvodního zasedání Sboru guvernérů byla volba prezidenta EBOR, kterým se stal Jacques Attali, bývalý poradce francouzského prezidenta. Volební období prezidenta je čtyřleté; prezident je zákonným představitelem banky a řídí běžnou obchodní činnost banky. Současně byli jmenováni čtyři viceprezidenti, kteří byli vybráni z okruhu mezinárodních finančních odborníků. Jedním z viceprezidentů byl jmenován rovněž bývalý maďarský premiér Miklos Németh. Výkonným orgánem EBOR je Sbor výkonných ředitelů, který má dvacet čtyři členů, a to jedenáct, kteří zastupují členské země Evropských společenství, Evropské hospodářské společenství a Evropskou investiční banku,

* Ing. Miroslav Pašek, pracovník FMF Praha

Příspěvek byl předán redakci 2.5.1991.

¹ V anglických materiálech je banka uváděna pod zkratkou EBRD (European Bank for Reconstruction and Development), ve francouzských materiálech pod zkratkou BERD (Banque Européenne de la Reconstruction et du Développement) - pozn. red.

čtyři, kteří zastupují země střední a východní Evropy, čtyři, kteří zastupují další evropské země, a čtyři, kteří zastupují mimoevropské země. Vzhledem k tomu, že počet členů Sboru výkonných ředitelů je menší, než je počet členů EBOR, byly pro volbu členů Sboru výkonných ředitelů vytvořeny společné konstituce (organizační jednotky), do nichž se spojily teritoriálně nebo zájmově příbuzné členské země. V případě zemí střední a východní Evropy byly vytvořeny čtyři konstituce: ČSFR-Maďarsko, Jugoslávie-Rumunsko, Polsko-Bulharsko a Sovětský svaz. V rámci společné československo-maďarské konstituce byla uzavřena dohoda o pravidelném střídání československého a maďarského zástupce ve funkci výkonného ředitele a jeho zástupce, přičemž v prvním období - vzhledem k československému vyššímu podílu na kapitálu banky, než je podíl maďarský - obsadil funkci výkonného ředitele československý zástupce. Rovněž v případě Sboru výkonných ředitelů je rozsah pravomocí obdobný jako u jiných mezinárodních finančních institucí.

Svémi členy je EBOR vskutku mezinárodní organizací. Kromě Evropského hospodářského společenství a Evropské investiční banky jsou členskými zeměmi všechny členské země Evropských společenství, dále pak Kypr, Island, Švédsko, Rakousko, Finsko, Lichtenštejnsko, Malta, Norsko, Švýcarsko, Turecko, z mimoevropských zemí jsou členy Korea, Mexiko, Kanada, Izrael, Austrálie, Nový Zéland, Spojené státy americké, Japonsko, Egypt a Maroko a dále již uvedené země střední a východní Evropy. Posledně jmenované země jsou také jedinými zeměmi, na něž se činnost banky soustředí, jedinými zeměmi, jimž je úvěrová pomoc EBOR určena. EBOR přitom není institucí uzavřenou pro další členy. Další země již projeví o členství zájem v souvislosti s volným kapitálovým podílem původně rezervovaným pro bývalou Německou demokratickou republiku. Jeho převzetím by se sjednocené Německo, které ovšem o uvolněný podíl zájem neprojeví, stalo největším kapitálovým podílníkem EBOR.

Základní akciový kapitál EBOR tvoří 10 mld. ECU - EBOR je tak první mezinárodní finanční institucí, jejíž kapitál je v ECU denominován. Tato skutečnost, napadaná zejména zástupci Spojených států amerických, může tak být předzvěstí budoucí hospodářsky sjednocené Evropy s vlastní měnovou jednotkou; ta by mohla být konkurentem americkému dolaru, který doposud ve svém vedoucím postavení v mezinárodních finančních vztazích nebyl ohrožen. Uvedený kapitál je pak rozdělen na 1 mil. akcií s nominální hodnotou 10 tis. ECU, které mohou být upsány pouze členy EBOR. Jednotlivým členům byly určeny tyto kapitálové podíly: Spojené státy americké - 100 000 akcií; Německo, Francie, Itálie, Velká Británie a Japonsko - po 85 175 akciích; ze zemí střední a východní Evropy je největším podílníkem Sovětský svaz (60 000 akcií), následovaný Polskem, Jugoslávií a ČSFR (se stejným podílem každé z uvedených zemí ve výši 12 800 akcií). Z celkového jednoho miliónu akcií připadá na země Evropských společenství 45 %, připočteme-li podíly Evropského hospodářského společenství a Evropské investiční banky, zvýší se podíl vyspělých evropských zemí na 51 %; ostatním evropským zemím kromě zemí střední a východní Evropy náleží 11,37 %, zemím střední a východní Evropy 11,9 %, mimoevropským zemím 24,17 %, nerozděleno zůstalo 1,56 % akcií. Připočteme-li k podílu evropských vyspělých zemí podíly Spojených států amerických a Japonska, zjistíme, že podíl uvedených zemí dosahuje téměř 70 % základního kapitálu banky. Základní kapitál EBOR je rozdělen v poměru 3 : 7 na podíly splacené a na podíly splatné na vyžádání,

příčemž podíly ke splacení musejí být členy zaplacený v pěti stejných ročních částkách. EBOR tak bude mít k dispozici v příštích pěti letech kapitál ve výši 3 mld. ECU.

Hlavním cílem EBOR je pomoci zemím střední a východní Evropy, které se přihlásily k principům parlamentní demokracie, pluralismu a tržní ekonomiky a které tyto principy v praxi aplikují, k přechodu k otevřeným tržním ekonomikám. Vznikem EBOR se tak realizovalo poznání, že k překonání historicky vzniklého rozdělení Evropy nepostačuje pouze celoevropská solidarita v oblasti politické, ale že je nezbytná i solidarita v oblasti ekonomické. V souladu se svým hlavním cílem bude EBOR za prioritní oblasti svého zájmu v zemích střední a východní Evropy považovat:

- podporu a budování výkonného a konkurenceschopného soukromého sektoru s důrazem na malé a střední podniky,
- privatizaci a restrukturalizaci státního sektoru,
- vytváření výkonného ekonomického, právního a finančního institucionálního rámce tržní ekonomiky,
- budování odpovídajícího finančního a bankovního sektoru.
- zlepšování životního prostředí,
- péči o investice do infrastruktury.

Vlastní pomoc EBOR v těchto oblastech bude mít podobu pomoci finanční a pomoci technické. Zejména v počátečním období - vzhledem k relativně omezeným finančním zdrojům - bude EBOR klást důraz spíše na pomoc technickou než pomoc úvěrovou. V rámci finanční pomoci půjde buď o půjčky, nebo o přímou kapitálovou účast v podnicích zemí střední a východní Evropy. Finanční pomoc bude v souladu s příslušným ustanovením Dohody o založení EBOR směřovat ze 60 % do soukromého sektoru a ze 40 % do oblastí veřejné infrastruktury. Z tohoto hlediska představuje EBOR jakousi kombinaci Světové banky, která se zaměřuje na veřejný sektor, a Mezinárodní finanční korporace, která se zaměřuje na sektor soukromý. Mechanismus čerpání zdrojů EBOR bude proto u obou celků odlišný. V případě financování veřejného sektoru půjde o půjčky vládou příslušné recipientské země buď přímo sjednávané, nebo vládou garantované, v případě financování soukromého sektoru bude příjemcem úvěru ze strany EBOR příslušný soukromý podnik. Konkrétní postupy a zásady pro poskytování finanční i technické pomoci EBOR v současné době zpracovává. Z jednání, která slavnostnímu zahájení činnosti EBOR předcházela, vyplývá, že úvěry budou poskytovány v zásadě na běžných zdravých komerčních principech: úrokové náklady se proto budou blížit běžným sazbám světového finančního trhu. EBOR tak na jedné straně je ve své počáteční činnosti postavena před problém vytvořit si pověst solidní bankovní instituce - to jí bude nutit být ve svých úvěrových operacích opatrná (nezapomeňme, že obchodní rizika EBOR se budou koncentrovat do zemí, které všechny mají stejné potíže) -, na straně druhé bude muset - vzhledem ke svým cílům - čelit konkurenci jiných mezinárodních finančních institucí, které ve vztahu k zemím střední a východní Evropy při splnění dalších podmínek nabízejí podmínky výhodnější, než nabízí běžný kapitálový trh. EBOR se ostatně v Dohodě o založení přihlásila k úzké součinnosti s Mezinárodním měnovým fondem a dalšími brettonwoodskými institucemi. Jestliže MMF program československé ekonomické reformy považuje za správný, je současně splněn základní předpoklad pro přístup ČSFR k úvěrovým zdrojům EBOR.

SUMMARY

European Bank for Reconstruction and Development

This paper deals with the newly founded financial institution - The European Bank for Reconstruction and Development. It brings an information about the structure of this bank, about its joint-stock. The list of EBRD's members, the shares of biggest bank share holders, and of single groups of countries are included. The main goal of EBRD is to help the Middle and Eastern European countries in transition on their way toward a market oriented economy. The help of EBRD will have either financial or technical form. EBRD will be a specific combination of World Bank that aims at the public sector, and an international financial institution aimed at the private sector. EBRD will operate in both these areas. EBRD is supposed to be a reliable financial institution what may be quite difficult according to the risk of credit provision to the Middle and Eastern European countries.